

Ιερά Μονή Οσίου Λουκά

[Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#) / [Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός](#)

Στη δυτική πλαγιά του Ελικώνα, απέναντι από τον Παρνασσό, μετά το χωριό Στείρι, σε απόσταση περίπου 30 χλμ. από τη Λειβαδιά, είναι κτισμένη η ξακουστή μονή του Οσίου Λουκά, το μεγαλύτερο και καλύτερα διατηρημένο μοναστηριακό συγκρότημα των μεσοβυζαντινών χρόνων, που ξεχωρίζει για τη θαυμάσια αρχιτεκτονική του και τον εξαιρετο διάκοσμο από ψηφιδωτά, τοιχογραφίες και γλυπτά. Μαζί με τη Νέα Μονή Χίου και τη Μονή Δαφνίου, το μοναστήρι του Όσιου Λουκά περιλαμβάνεται στον κατάλογο μνημείων παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO.

Η ίδρυση της μονής συνδέεται με την παρουσία του τοπικού οσίου Λουκά Στειριώτη, που μόνασε εδώ τα τελευταία χρόνια της ζωής του, από το 946/7 έως το 953. Ήταν χαρισματικός, θαυματουργός και με προφητικές ικανότητες, μάλιστα είχε προφητεύσει την ανακατάληψη της αραβοκρατούμενης Κρήτης από τους Βυζαντινούς, που επιτεύχθηκε από τον Νικηφόρο Φωκά το 961. Διατηρούσε στενή σχέση με τους στρατηγούς του Θέματος της Ελλάδος, που είχε έδρα τη

Θήβα, και ένας από αυτούς, ο Κρηνίτης, το 946, άρχισε να κτίζει στον χώρο την εκκλησία της Αγίας Βαρβάρας, που σήμερα ταυτίζεται με την κρύπτη, πάνω στην οποία αργότερα κτίστηκε το καθολικό. Η ολοκλήρωση και ο διάκοσμός της πραγματοποιήθηκαν το 955, λίγο μετά τον θάνατο του οσίου, από τους μοναχούς, οι οποίοι επίσης μετέτρεψαν το κελί του σε σταυροειδές ευκτήριο και οργάνωσαν τη μοναστηριακή κοινότητα.

Μετά την ανακατάληψη της Κρήτης από τους Βυζαντινούς, το 961, ανεγέρθηκε ο δεύτερος ναός, αφιερωμένος στην Παναγία, έργο πολυδάπανο και θριαμβικού χαρακτήρα, που αποδίδεται στον αυτοκράτορα Ρωμανό Β΄ και συνδέεται με την προφητεία του οσίου. Το καθολικό κτίστηκε επάνω από την κρύπτη στις αρχές του 11ου αιώνα και ολοκληρώθηκε επί ηγουμενίας Φιλοθέου, περίπου το έτος 1011, όταν έγινε η ανακομιδή των λειψάνων του οσίου από τον αρχικό του τάφο, στο κελί του, στη σημερινή τους θέση.

Κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας, μετά το 1204, στο μοναστήρι εγκαταστάθηκαν Λατίνοι μοναχοί, ενώ στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας επανήλθε στην ορθόδοξη λατρεία και πραγματοποιήθηκαν επισκευές και επεκτάσεις των κτηρίων. Η μονή διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο κατά τη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα του 1821.

Οι δύο ενωμένες μεταξύ τους λαμπρές εκκλησίες δεσπόζουν στο κέντρο του μοναστηριακού συγκροτήματος. Η μικρότερη, στα βόρεια, αφιερωμένη στην Παναγία, χρονολογείται στον 10ο αιώνα και ανήκει στον τύπο του σύνθετου σταυροειδούς εγγεγραμμένου ναού με τρούλο που στηρίζεται σε τέσσερις κίονες. Στη δυτική της πλευρά υπάρχει ευρύς δικιόνιος νάρθηκας, η λιτή, που για πρώτη φορά εμφανίζεται εδώ. Εντυπωσιακός είναι ο πλούσιος εξωτερικός κεραμοπλαστικός διάκοσμός της με τα κουφικά (γράμματα αραβικής γραφής), και ο μαρμάρινος τρούλος της. Στο εσωτερικό της, το μαρμάρινο τέμπλο αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα δείγματα της τέχνης του 10ου αιώνα, ενώ στο διακονικό διατηρούνται λίγες τοιχογραφίες του 12ου αιώνα.

Το καθολικό, η νότια, μεγαλύτερη εκκλησία, είναι διώροφο και ανήκει στον αρχιτεκτονικό τύπο του λεγόμενου «ηπειρωτικού» οκταγωνικού σταυροειδούς εγγεγραμμένου ναού, που εφαρμόζεται για πρώτη φορά εδώ. Αποτελείται από τον κυρίως ναό, στον οποίο στα ανατολικά έχει προσαρτηθεί το τριμερές Ιερό Βήμα και στα δυτικά δύο νάρθηκες, από τους οποίους ο εξωνάρθηκας ήταν μεταγενέστερος, του 12ου αιώνα, αλλά κατεδαφίστηκε. Χαρακτηριστικό του αρχιτεκτονικού αυτού τύπου είναι ότι οι οκτώ πεσσοί (τετράπλευροι κίονες) που στηρίζουν τον τρούλο απωθούνται προς τα πλάγια δημιουργώντας ενιαίο χώρο στον κυρίως ναό. Στα πλάγια του κεντρικού τμήματος του ναού διαμορφώνονται

παρεκκλήσια. Ο ψηφιδωτός διάκοσμος του ναού αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα σωζόμενα σύνολα. Διατηρείται στο μεγαλύτερο μέρος του, εκτός από τον τρούλο που είχε καταστραφεί το 1593 και τα ψηφιδωτά του αντικαταστάθηκαν με τοιχογραφίες, πιθανώς του τέλους του 17ου αιώνα. Με τοιχογραφίες του 11ου αιώνα διακοσμούνται και τα παρεκκλήσια και η κρύπτη, ενώ η τοιχογραφία του Ιησού του Ναυή, που βρίσκεται δίπλα στον τάφο του οσίου, χρονολογείται στον 10ο αιώνα. Εντυπωσιακή είναι και η ορθομαρμάρωση που σώζεται στο κάτω μέρος των τοίχων. Στο σημείο όπου το καθολικό ενώνεται με τον δεύτερο ναό, σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο, υπάρχει το λείψανο του οσίου, που προσελκύει πλήθη προσκυνητών.

Το συγκρότημα περιλαμβάνει ακόμη πολλούς βοηθητικούς χώρους και κελιά, που ανάγονται σε διάφορες εποχές, και στην αναστηλωμένη τράπεζά του λειτουργεί μουσείο γλυπτών.

Η μονή είναι ανδρική και πανηγυρίζει στις 7 Φεβρουαρίου, ενώ εορτασμοί πραγματοποιούνται την Κυριακή των Προπατόρων και στις 15 Αυγούστου.

Πηγή: religiousgreece.gr